

Az önkéntes szabványok ismerete

Magyarországon az építőipari általános vélekedés szerint a szabványokat nem kötelező alkalmazni. S ha nem kötelező, akkor a szabványok megismerése is felesleges időtöltés.

Kápu László

Építőmérnök, mérnök-közgazdász. Szakterülete: monolit vasbeton szerkezetek kivitelezése, zsaluzatok technológiai kérdései.

Ha nem kötelező az alkalmazásuk, akkor miért is alkották meg őket? Mi a szabvány feladata? Pontosan hogyan szól a jogszabály a szabványok alkalmazására vonatkozóan? Mire vonatkozik az önkéntesség? Ebben a cikkben ezekre a kérdésekre keressük a választ, szorgalmasan fellapozva az érvényben lévő törvényeket.

A MAGYAR GYAKORLAT

Ma Magyarországon a szabványok alkalmazása az építőipari gyakorlatban nem túl gyakori. Számtalanszor találkozunk azzal

a hiányossággal, hogy a mérnöktársadalom nem ismeri a napi tevékenységgel kapcsolatos szabályozásokat. Nem mindig értik, miért van szükség a szabványokra, miért kell megfelelni azoknak. Nyűgnek élik meg, keveset foglalkoznak velük. Mindez ellentmondásokra, félreértésekre adhat okot, s így az emberek között kialakuló feszültségeken túl, gyakran súlyos pénzügyi problémákhoz vezethet. A megvalósulási folyamat (tervezés, kivitelezés, műszaki ellenőrzés) tele van bizonytalansággal, esetlegességgel, szubjektivitással.

Problémát okoz továbbá a szabványok elérhetősége is. A Magyar Szabványügyi Testületben lehetőség van ugyan a szabványok olvasására, de a folyamatos szabványolvasás a gyakorlatban nehezen valósítható meg, hiszen a szabványokra az irodában és az építkezésen van szükség. A szakma gyakorlásához szükséges szabványok ára – a teljesség igényével – nehezen gazdálkodható ki. Problémát okoz több esetben az angol (francia, német) nyelvű Magyar Szabvány, hiszen ezzel a speciális szöveggel egy magas szintű, szakmai angoltudással ren-

Hermann János

Építész mérnök. Szakterülete: generálkivitelenzés, műszaki ellenőrzés.

delkező mérnökember is nehezen birkózik meg. Az építőipar résztvevői azonban gyakran csak magyarul beszélnek, vagy éppen hogy csak megértetik magukat a más nyelven beszélő partnerekkel.

EURÓPAI SZÁNDÉK

Magyarországon 2002 óta a szabványok alkalmazása nem kötelező [2283/2001. (X. 5.) Korm. r.]. Ez abból az európai szándékból fakad, hogy a tudomány és technika fejlődését ne akadályozzák a szabványok előírásai. Ha egy gyártó műszaki fejlesztése révén más, jobb megoldásokat, eljárásokat is tud alkalmazni, mint amilyeneket a szabványok elismernek, akkor ebben nem akadályozza a merev szabályozás.

Az önkéntes szabványalkalmazás annak a ténynek az elismerése, hogy egy adott követelmény nem csak egy szabványban rögzített megoldással teljesíthető. A szabványostól eltérő megoldás azonban nem eredményezhet visszalépést az adott követelmény teljesítésében.

A szabványtól való eltérésnek két következménye van: a szabványostól eltérő megoldásnak legalább azt az eredményt kell nyújtania, mint amit a szabvány betartása eredményezett volna, illetve egyéni bizonyítási kötelezettséget von maga után.

TÖRVÉNYI MEGFOGALMAZÁS

„A nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes.” [1995. évi XXVIII. törvény 6. §-ának (1) bek.] A törvény szövege alapján ez a mondat valóban félreérthető.

Hogyan értelmezik sokan Magyarországon? Hát úgy, hogy a szabványokat nem is kell ismerni, hiszen alkalmazásuk szabadon választható. Az alkalmazás önkéntessége azonban nem ezt jelenti, hanem azt, hogy mindenki maga dönti el, hogy a szabványban megfogalmazott módszereket (mintavétel, vizsgálati módszer, minősítés, értékelés) alkalmazza-e, vagy sem. Ha más előírás szerint jár el, akkor egyedi módszerekkel – minden egyes szempontból – neki kell igazolnia a szerkezetre vonatkozó szabványban foglalt

műszaki követelményeknek (általános előírások, minőségi követelmények) való megfelelést. Ami természetesen a követelmények ismerete nélkül elképzelhetetlen.

A szabványok, pontosabban a szabványokban meghatározott műszaki követelmények ismerete azonban a szakmagyakorláshoz elengedhetetlen.

MI A SZABVÁNY?

Az építőiparban az ipar más területeihez hasonlóan, szabályozásokra van szükség. A szabályozások elsődleges célja a tervezett minőségű, azaz a megrendelő igényeinek és az építőipari előírásoknak is megfelelő épület elkészítése. A műszaki szabályozásnak két fő dokumentumtípusa van: a jogszabály és a szabvány.

Mi is a szabvány? „Elismert szervezet által alkotott vagy jóváhagyott, közmegegyezéssel elfogadott olyan műszaki (technikai) dokumentum, amely általános és ismételt alkalmazható szabályokat, útmutatókat vagy jellemzőket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb.”

A szabványok ugyanis a tudomány és a technika olyan széles körben elismert eredményeit testesítik meg, olyan követelményeket és módszereket tartalmaznak, amelyek a gyakorlatban beváltak, és a gazdasági élet átlagos szereplőitől is megkövetelhetők. A szabványok követelményei tehát a szakma minimumkövetelményei. A szabványokban rögzített követelményektől negatív értelemben nem lehet eltérni. A szabványok – különösen a harmonizált európai szabványok – a megfelelés tanúsításának alapjául is szolgálnak.

EGYÉB JOGSZABÁLYI ELŐÍRÁSOK

Az építőipar nyilatkozási vagy szakmagyakorlási jogosultsággal rendelkező felelős szakemberei részére – az elvált tevékenységeikre – az alábbi szabályozások vonatkoznak:

A tervező: „...felelős a jogszabályok, szabályzatok, építési előírások, szabványok ... betartásáért” [1997. LXVIII. tv. 33. § (1) b) bekezdés].

Az építési műszaki ellenőr: „...az építőipari kivitelezési tevékenység teljes folyamata-

tában elősegíti és ellenőrzi a vonatkozó jogszabályok, hatósági előírások, szabványok, szerződések és a kivitelezési dokumentáció betartását” [191/2009. (IX. 15.) Korm. r. 16. § (2) bekezdés].

A felelős műszaki vezető: „...feladata az építési-szerelési munkára vonatkozó jogszabályok (szakmai és minőségi követelmények) ...betartása.” A kivitelezés befejeztével... nyilatkozik arról, hogy a kivitelezést... az építőipari kivitelezési tevékenységre vonatkozó jogszabályok ...szakmai, minőségi... előírások megtartásával szakszerűen végezték, illetve hogy az építmény kivitelezése során alkalmazott műszaki megoldás az Étv. 31. § (2) bekezdés c)–h) pontjában meghatározott követelményeknek (Alapvető követelmények) megfelel [191/2009. (IX. 15.) Korm. r. 14. §].

Felelőségek, feladatok, nyilatkozatok. Mindezek betartása nem képzelhető el az építőiparra vonatkozó szabványok ismerete nélkül. Tehát a felelősségteljes szakmagyakorláshoz nélkülözhetetlen a jogszabályok és a vonatkozó szabványok ismerete.

FELADATAINK

1995 előtt Magyarországon a szabványosítás rendszere egymásra épülő és többszintű, a magyar szabványok alkalmazása kötelező volt. A szabályozás állami feladat volt, ami átláthatóan lefedte a technika fejlettségének megfelelően az építőipar teljes műszaki területét.

Az európai szabályozások átvételével sok minden megváltozott. A meglévő szabványok egy részét visszavonták, folyamatosan jelennek meg a nemzetközi szabványügyi testület (CEN) által közzétett szabványok honosított nemzeti változatai. Megszűnt a szabványok alkalmazásának kötelezősége, az állam kivonult a szabványalkotásból, megváltozott a jogszabályok és a szabványok kapcsolata is. Az előbbieket nehezíti,

hogy az európai szabványok kialakítása még nem ért véget, így a rendszer jelen állapotában még hiányos.

Hozzá kell azonban tenni, hogy az építőipar résztvevői sem ismerik és nem is töreksenek a szabványok megismerésére. Hiányzik az igényesség! Nem véletlen, hogy a megvalósulási folyamat tele van bizonytalansággal, esetlegességgel, szubjektivitással.

A mérnöktársadalomnak kell megfogalmazni az igényeit: döntést kell hoznia az egyértelműség, a kiszámíthatóság, az átláthatóság tekintetében. Melyek azok a konkrét feladatok, amelyek megoldást jelenthetnek?

- El kell készíteni a mérnökök részére egy – a megvalósulási folyamat szakaszaira bontott – tevékenységlistát, feltüntetve az alkalmazandó/kapcsolódó szabványokat, technológiai utasításokat.
- Átláthatóvá kell tenni, hogy az egyes alapvető követelmények teljesítéséhez mely szabványok kapcsolódnak.
- Az alapvető követelményeknek való megfelelés érdekében előírásokat (szabványokat, irányelveket, technológiai utasításokat) kell készíteni – az építési termék megfelelési előírásain túl és azzal összhangban – a tervezésre és a kivitelezésre is.
- Lehetőséget kell biztosítani, hogy a nyilatkozatra jogosultak – minimális anyagi teher mellett – korlátlanul elérjék a szakmagyakorláshoz szükséges szabványokat.

Az európai elveknek megfelelően folytatni kell a megjelenési módot meghatározó, magyar nemzeti szabványok megalkotását (MSZ 24 803 szabványcsalád).

Arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a szabványok alkalmazásánál ne csak az ismeretlent, a több munkát jelentőt vegyük észre, hanem használjuk ki a szabályozások adta lehetőségeket: az átláthatóságot, a kiszámíthatóságot, az objektivitást és a biztonságot. Ez az építési folyamat minden résztvevőjének közös érdeke.

Irodalom:

Magyar Szabványügyi Testület: *Szabványok az építőiparban.*

Dr. Scharle Péter: *Szabványhelyzet.*

Dr. Szakács György: *Ütügyi műszaki előírások helye a szabályozási rendszerben.*